

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาถึงบทบาทพระสงฆ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ กรณีศึกษาการจัดการป่าต้นน้ำ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาค้นคว้าให้เห็นถึงภาพรวมเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่น รูปแบบการดำเนินงาน และปัจจัยส่วนบุคคลของพระสงฆ์ที่มีผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติป่าต้นน้ำ โดยการศึกษาการดำเนินงานของท่านพระครูมานัสสีพิทักษ์ เป็นหลักในการศึกษาวิจัยความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของคณะสงฆ์ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา รวมถึงความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติป่าต้นน้ำ

ผลการศึกษาทำให้ทราบถึง รูปแบบการดำเนินงานของท่านพระครูมานัสสีพิทักษ์ และคณะสงฆ์ในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา มีบทบาทในฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่นในการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติป่าต้นน้ำได้อย่างดียิ่ง พระสงฆ์ได้ใช้วิธีการหลายรูปแบบในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับชาวบ้าน เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านจะสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติไปด้วยเป็นการให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำสื่อแผ่นใส ภาพสไลด์ ฉายวิดีโอ ให้ชาวบ้านได้เห็นเปรียบเทียบระหว่างป่าที่อุดมสมบูรณ์กับป่าที่ถูกทำลาย และรับรู้ถึงผลดีผลเสียที่จะติดตามมาจากการอนุรักษ์ป่าไม้ และทำลายป่าไม้ พระครูมานัสสีพิทักษ์ ได้พาชาวบ้านขึ้นไปบนภูเขาเพื่อไปดูป่าต้นน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านเปรียบเทียบสภาพในอดีตกับปัจจุบัน ที่มีความแตกต่างกันมาก หลังจากนั้นชาวบ้านเริ่มยอมรับความจริง นอกจากนี้ท่านพระครูมานัสฯได้ประยุกต์พิธีกรรมทางศาสนา ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในท้องถิ่น ขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์ป่าต้นน้ำและแม่ฮ่องสอน เช่น พิธีสืบชะตาแม่น้ำ พิธีบวชต้นไม้ การทอดผ้าป่ากล้าไม้ การปลูกป่า เป็นการสร้างจิตสำนึกให้กับชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่า เกิดความรักความหวงแหน เห็นประโยชน์ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อมธรรมชาติป่าต้นน้ำ ตระหนักถึงภัยพิบัติ ที่จะเกิดขึ้นจากการตัดไม้ทำลายป่า ก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และขยายเครือข่ายในการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติป่าต้นน้ำและการอนุรักษ์ธรรมชาติสืบต่อไปถึงรุ่นลูกหลานคงความอุดมสมบูรณ์ดังข้อเสนอแนะของศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ที่ว่า “กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นกระแสใหญ่ของโลก ที่มีการระดมศาสตร์ทางด้านต่างๆ มาเชื่อมโยง พระสงฆ์จึงควรต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิธีแก้ไขให้ลึกซึ้ง เพื่อจะได้สอนประชาชนได้ถูกต้อง และวัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน”

This research is designed to study the roles of Buddhist monks in the headwater forest management in Amphoe Mae Chai, Changwat Phayao. It is a combined research of quantitative and qualitative approaches. It is focused on overall picture of the monks' roles in the natural resource management.

The research is aimed at studying the monks' roles as a local leader, at operation patterns, and at individual contribution to natural resource management. The study is mainly based on the work of Phra Khru Manasnathiphithak in order to investigate the opinion and participation of the resident monks in Amphoe Mae Chai, Changwat Phayao, including the villagers' opinions towards the monks' roles in natural resource management.

The results of this study revealed the operation patterns of Phra Khru Manasnathiphithak and of Buddhist community monks in Amphoe Mae Chai, Changwat Phayao. As a local leader, the venerable monk had played one of the most effective roles in the headwater forest management. The Sangha had tried many strategies so as to settle the conflicts occurred among the villagers. For example, in preaching the villagers the monks included some knowledge on environment; they also produced audiovisual aids related to the forests, pointing out a difference between the disturbed and undisturbed forests. In addition, the villagers were convinced of the advantages and disadvantages of the virgin and invirgin forests. The venerable monk took the villagers to see the headwater on the mountain so that they could see with their own eye how different the forest in the past and the present is, after which the villagers began to realize and accept the fact. In addition, Phra Khru Manasnathiphithak applied religious ceremony and indigenous beliefs and practices for headwater-forest conservation, such as river life-prolonging rite, forest ordination, etc. All of these traditional and religious practices are much helpful for installing villagers' awareness of the forest conservation and its significance. In addition, the villagers are encouraged to extend forest conservation to the younger generation and to sustain the forest resources suggested by Prof. Pravet Vasi, "The forest conservation is a world attempt using several fields of science for that purpose. Buddhist monks, therefore, should try their best to understand environmental problems and their solutions so that they could teach the public correctly and accordingly. And the monastery should act as a good example in natural resource and environment conservation for the people."